Кіріллова А. О. Небажана поведінка дітей з ООП як один з основних векторів нейропсихологічної діагностики

Дослідження розглядає небажану поведінку дітей з ООПи як важливий індикатор функціональних дефіцитів мозку та психофізіологічних особливостей дитини. Систематизоване спостереження та аналіз поведінки дозволяють виявити мотивацію дій, тригери небажаних проявів та підвищити ефективність корекційної роботи.

Ключові слова: небажана поведінка, діти з ООП, нейропсихологічна діагностика, поведінковий аналіз.

Kirillova A. Undesirable Behavior of Children with Special Educational Needs as a Key Vector of Neuropsychological Assessment

The study examines undesirable behavior in children with special educational needs as an important indicator of brain functional deficits and the child's psychophysiological characteristics. Systematic observation and behavioral analysis allow for identifying the motivation behind actions, triggers of undesirable behaviors, and enhancing the effectiveness of corrective interventions.

Keywords: undesirable behavior, children with special educational needs, neuropsychological assessment, behavioral analysis.

Макаренко Ірина Володимирівна,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри спеціальної освіти,
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»,
м. Лубни, Полтавська область

Рудічєва Наталія Костянтинівна,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
факультет педагогіки і психології,
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»,
м. Лубни, Полтавська область

ЛОГОРИТМІЧНІ ВПРАВИ ЯК ЗАСІБ КОРЕКЦІЇ ЗНМ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Сучасні виклики в освітньому процесі, спрямованість на інтеграцію дітей із особливими освітніми потребами та акцент на індивідуалізацію навчання, вимагають нових підходів до організації корекційної роботи в закладах дошкільної освіти.

У нормативно-правових документах таких, як Закон України «Про освіту» (2017 р.), Закону України «Про дошкільну освіту» (із змінами та доповненнями) наголошено на створенні сприятливого інклюзивного середовища, яке має забезпечити рівний доступ до якісної освіти для всіх дітей. У цих документах зроблено акцент на важливості впровадження інтегративних методів роботи, які поєднують у собі різні види діяльності та сприяють цілісному гармонійному розвитку дитини [1].

В умовах модернізації дошкільної освіти зростає значення застосування інноваційних методів роботи з дітьми з мовленнєвими порушеннями, які поєднують у

собі різні види діяльності: мовленнєву, музичну, рухову. Включення дітей у таку різнопланову діяльність можливо на заняттях з логоритміки або на заняттях з елементами логоритміки. Найбільш ефективними є логоритмічні вправи, які спрямовані на корекцію мовленнєвих порушень у дітей дошкільного віку.

Дослідження мовленнєвих порушень дітей дошкільного і молодшого шкільного віку вперше розпочали дослідники Р. Лєвіна, Г. Каше, Г. Жаренкова, Н. Нікашина, Л. Спірова ще у середині ХХ століття. Різні аспекти мовленнєвої діяльності розкрито у працях М. Жинкіна, О. Лурія, Т. Ушакової, Л. Цвєткової (як – складно функціональний двобічний процес). Вчені А. Богуш, Н. Гавриш, Т. Коршун, І. Синиця, Л. Щерба досліджували мовленнєву діяльність з точки хору лінгвістичного функціонування; Л. Андрусишина, Е. Данілавічютє, С. Конопляста, Н. Пахомова, Ю. Рібцун, Є. Соботович – з позицій поліструктурності поєднання лінгвістичного, психологічного та психолінгвістичного аспектів.

В наукових працях В. Дудьєва, Є. Мастюкової, Н. Трауготт підкреслюють взаємозалежність між загальним недорозвитком мовлення та розвитком моторики (загальної, мімічної, дрібної та артикуляційної). Спостерігаючи за дітьми, можна відстежити порушення в координації рухів (загальних і дрібних). Симптомокомплекс рухових розладів виявляється у затримці розвитку локомоцій та зниженні рівня фізичних якостей. Провідними ознаками є: дискоординація загальних та дрібних рухів; сповільнення реакцій та зниження спритності; порушення під час виконання серії вправ та плавності переключення моторних операцій; невідповідність виконання завдань визначеним просторово-часовим параметрам.

Для ефективної корекції ЗНМ у дітей старшого дошкільного віку необхідно створити міждисциплінарну взаємодію логопеда та фахівця з фізичного виховання, вихователя. Як зазначає О. Ганик, що корекційно-компенсаторний потенціал фізичних вправ і їх дозоване впровадження дає необхідне навантаження на м’язову систему дітей з мовленнєвими порушеннями, що забезпечує життєдіяльність дитячого організму. Щоденна робота м’язів всього організму дитини необхідна для підтримки високої працездатності внутрішніх органів. Гіподинамія (дефіцит рухової активності) призводить до суттєвого зниження функціональних можливостей серцево-судинної, лімфатичної, дихальної, травневої та інших систем, тоді як систематична м’язова активність є необхідною умовою підтримки високого рівня гомеостазу та працездатності організму дитини [2, с. 156].

Питання корекційного впливу та терапевтичного потенціалу логоритміки в роботі з категорією дітей, що мають особливі освітні потреби, посідає чільне місце у наукових дослідженнях таких науковців, як І. Безверха [1], Л. Ліщук [2] та В. Мікуляк [3], М. Солодовник [4], О. Шостак [5].

Саме тому розвиток і корекція мовлення дітей старшого дошкільного віку засобами логоритміки, де є поєднання ритму, слова і рухів, набуває особливої значущості.

Мета тез полягатиме у визначенні особливостей використання логоритмічних вправ для корекції мовленнєвих порущень у дітей з ЗНМ.

Загальний недорозвиток мовлення (ЗНМ) – одне з найбільш поширених мовленнєвих порушень у дітей старшого дошкільного віку. Диференціація рівнів мовленнєвого розвитку дозволяє визначити глибину патологічного процесу. Спектр порушень варіюється від повної несформованості мовленнєвої системи до станів, де при відносно розгорнутій мовленнєвій активності фіксуються окремі елементи лексико-граматичного чи фонетичного недорозвитку (недоліки синтаксису, обмеженість предикативного словника чи артикуляційні девіації).

Психомоторна дефіцитарність та сенсомоторна дискоординація. У переважної більшості дітей цієї категорії простежується чітка недостатність локомоторної сфери. Про дисфункцію загальної моторики свідчить низький рівень статико-динамічної координації складних рухів, відсутність моторної плавності та граціозності, а також загальну скутість рухового акту. Низький рівень дрібної моторики проявляється у незграбності та низькій маніпулятивній здатності пальців рук (труднощі при шнуруванні, застібанні ґудзиків). Це свідчить про несформованість дрібної моторики як базису для розвитку артикуляційного праксису. Виникнення труднощів при виконанні будь-яких завдань за інструкцією: специфічне поєднання моторної незграбності з обмеженим сприйняттям словесних алгоритмів, що перешкоджає точному відтворенню фізичних вправ.

Моторна обмеженість нашаровується на особливості інтелектуальної діяльності, створюючи складну структуру порушень. Інертність мисленнєвих операцій: спостерігається уповільнення темпу логічного аналізу та синтезу. Недостатність вербальної комунікації негативно впливає на психічний розвиток дитини (на інтелектуальний, сенсомоторний, сенсорний розвиток і розвиток емоційно-вольової сфери). Згідно з ієрархічною моделлю порушень, первинний мовленнєвий дефект стає підґрунтям для вторинних когнітивних девіацій. Це призводить до диспропорцій у розвитку інтелектуальних операцій: при формальному збереженні базису для мислення (порівняння, класифікації, аналізу, синтезу), спостерігається інертність та недостатність операційних компонентів (зокрема, здатності до узагальнення), що гальмує перехід від наочних до абстрактно-логічних форм пізнання. Специфіка логічної діяльності полягає у її фрагментарності та нестійкості, що зумовлює труднощі під час вербалізації аналогій та операційного оперування змістовними ознаками предметів, виконанні завдань за словесним алгоритмом [3, с. 30].

Наявні обмеження обсягу короткочасної пам’яті та труднощі утримання словесного ряду пов’язані із загальною низькою пізнавальною активністю.

Порушення цілеспрямованості: лабільність уваги та відсутність планомірності дій під час виконання завдань з вербальним супроводом і без нього.

Підвищуючи рівень функціонального стану м’язової системи дітей, впливати на діяльність інших систем організму можливе при залученні дітей з ЗНМ до занять з логоритміки, де відбувається поєднання фізичного навантаження на м’язи організму дитини, інтелектуального розвитку через запам’ятовування словесного тексту і музичного супроводу та формування мовленнєвої діяльності, що у подальшому впливатиме на формування мовленнєвої компетентності.

На заняттях з логоритміки чільне місце займають логоритмічні вправи. Основою логоритмічних вправ є тісний зв’язок рухів з музикою, поєднання ритму зі словом. Словесний супровід музичного твору може бути у різноманітних формах: слова пісні, хороводу, драматизації з піснями, інсценування на задану тему. Поєднання ритму, слова і музичного супроводу дає можливість створювати цікаві логопедичні вправи, ігри та забави. Як зазначають М. Солодовник, І. Безверха, такі вправи, за умови правильного вибору, позитивно впливають на загальний тонус, моторику, сприяє нормалізації дихання [4, с. 146].

Основою метою логоритмічних вправ є формування оперативної реакції на сенсорні (зорові та акустичні) подразники, що сприяє розвитку когнітивної гнучкості, концентрації уваги та здатності до швидкого переключення з виконання одного завдання до виконання іншого.

Музичний супровід логоритмічних вправ виступає зовнішнім стимулом для розвитку слухо-моторної координації. Взаємодія музичного та мовленнєвого рядів

дозволяє дитині ефективніше засвоювати синтагматичні зв'язки (послідовність елементів у мовленнєвому потоці). Через єдність мелодії та слова відбувається корекція порушень темпо-ритмічної організації мовлення, що безпосередньо впливає на розвиток комунікативних навичок та соціальну адаптацію дитини. Як зазначає О. Шостак, слово є ключовим елементом пісні, а в співі головне не лише координація слуху і голосу, а й ще звукоутворення [5, с. 257]. Крім того, пісні-співанки, які добирають до логоритмічних вправ, готують голосові зв'язки до співу, розвивають звуковисотний і ритмічний слух.

Дидактично правильно підібраний пісенний матеріал (пісні-співаночки для логоритмічних вправ) виконує роль акустичного тренажера, що готує артикуляційний та голосовий апарат дитини до активної мовленнєвої діяльності. Звуковисотний слух безпосередньо пов'язаний з інтонаційною виразністю мовлення. Якщо дитина не чує різниці у висоті звуків у музиці, їй буде важко розрізняти питальну, окличну чи розповідну інтонацію в живому мовленні. Систематичне впровадження таких логопедичних вправ сприяє диференціації звуковисотних та ритмічних параметрів слухового сприйняття, що важливо для подолання просодичних дефіцитів у дітей із мовленнєвими порушеннями.

Завдяки поєднанню зусиль логопеда, фахівця з фізичного виховання і вихователя, логоритмічні вправи стають потужним інструментом в корекційній роботи з корекції ЗНМ. Логоритмічні вправиі дозволяє реалізувати комплексний підхід до розвитку дитини через слово, музику і рух, де мовленнєва корекція поєднується з формуванням комунікативної компетентності та зміцненням психофізичного здоров'я учнів.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (державний стандарт дошкільної освіти): нова редакція / наук. кер. Т. Піроженко; авт. кол.: О. Байєр, О. Безсонова, Н. Гавриш та ін. Київ, 2021. 37 с. URL : https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta% 20doshkilnoyi%20osvity.pdf. **2. Ганик О.В.** Основні завдання фізичного виховання дошкільників із загальним недорозвиненням мовлення. *Вісник Кам'янець-Подільського національного ун-ту ім. І. Огієнка. Корекційна педагогіка і психологія*. 2014. Вип. 5. С. 155–159. **3. Загальне** недорозвинення мовлення: теорія та перспективне планування корекційно-розвиткової роботи навчальний посібник / уклад. Н. М. Могильова. Слов'янськ: Вид-во Б. І. Маторіна. 2019, 123 с. **4. Закон** України про дошкільну освіту. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3788-20#Text. **5. Ліщук Л. М.** Застосування елементів логоритміки при корекції ЗНМ у молодших школярів. *Вісник Кам'янець-Подільського національного ун-ту ім. І. Огієнка. Корекційна педагогіка і психологія*. 2014. Вип. 5. С. 193–197. **6. Микуляк В. П.** Використання логоритміки на корекційних заняттях. *Вісник Кам'янець-Подільського національного ун-ту ім. І. Огієнка. Корекційна педагогіка і психологія*. 2014. Вип. 5. С. 221–227. **7. Солодовник М.К.,** Безверха І.Г. Застосування логоритмічних вправ у роботі з дітьми із загальним недороз-виненням мовлення. *Сучасні проблеми логопедії та реабілітації:* матеріали VI Всеукраїнської заочної науково-практичної конференції (14 квітня 2017 року, м. Суми). 2017. С.145–148. **8. Шостак О.** Логоритміка як засіб корекції ЗНМ у молодших школярів. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Вип 52. том 3. С. 255–259.

Макаренко І. В., Рудічєва Н. К. Логоритмічні вправи як засіб корекції загального недорозвинення мовлення у дітей старшого дошкільного віку

У статті розкрито особливості колекційної роботи у подоланні загального недорозвинення мовлення у дітей старшого дошкільного віку. Висвітлено важливість фізичного навантаження на м'язову систему організму дитини, що має вагомий влив не лише на фізичний розвиток, а й на подолання мовленнєвих порушень. Особлива увага приділено логоритмічним вправам, в основі яких поєднання рухів, музики і слова. Розкрито позитивний вплив логоритмічних вправ на розвиток слухо-моторної координації, почуття ритму та готують артикуляційний апарат до активного мовлення.

Ключові слова: загальний недорозвиток мовлення, логоритмічні вправи, слово, музика, рух, діти старшого дошкільного віку.

Makarenko I., Rudichieva N. Logorhythmic Exercises as a Means of Correcting General Speech Underdevelopment in Children of Senior Preschool Age

The article reveals the features of collection work in overcoming general speech underdevelopment in children of senior preschool age. The importance of physical activity on the muscular system of the child's body is highlighted, which has a significant impact not only on physical development, but also on overcoming speech disorders. Special attention is paid to logorhythmic exercises, which are based on a combination of movements, music and words. The positive effect of logorhythmic exercises on the development of auditory-motor coordination, a sense of rhythm and preparing the articulatory apparatus for active speech is revealed.

Keywords: general speech underdevelopment, logorhythmic exercises, word, music, movement, older preschool children.

Мамалига Анастасія Володимирівна,
здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
Карпатський національний університет
імені Василя Стефаника,
м. Івано-Франківськ

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ: ДОСВІД ГО «ДОНБАСЬКА ОБЛАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ ВО «СОІУ»»

Сучасна система освіти України перебуває в умовах глибоких соціальних трансформацій, спричинених процесами децентралізації, реформуванням освітньої галузі, зростанням потреб у розвитку інклюзивного освітнього простору та посиленням кризових явищ, пов'язаних із воєнними діями. Особливо гостро ці виклики проявляються в регіонах, що зазнали наслідків збройного конфлікту, де зростає кількість дітей, які потребують соціально-психологічної підтримки, адаптації та супроводу в освітньому середовищі.

Однією з найбільш вразливих категорій є діти з особливими освітніми потребами (ООП), зокрема діти з інвалідністю, діти з порушеннями розвитку, діти з травматичним досвідом, а також діти з родин внутрішньо переміщених осіб [1]. У цих умовах заклади освіти не завжди мають достатньо ресурсів для забезпечення комплексної підтримки, що актуалізує потребу у партнерській взаємодії з громадськими організаціями.